

VU Research Portal

Veiligheid begint bij verbinding

van Steden, R.

published in

Tijdschrift voor Herstelrecht
2016

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

van Steden, R. (2016). Veiligheid begint bij verbinding. *Tijdschrift voor Herstelrecht*, 16(4), 3-5.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

COLUMN

Veiligheid begint bij verbinding

Ronald van Steden

Wie vandaag de dag veiligheid zegt, bedoelt meestal overlast, criminaliteit, terrorisme en andere ellende die mensen elkaar aandoen. Dat geregistreerde misdaadcijfers in ons land al jaren dalen en dat nauwelijks iemand zich vaak onveilig voelt, doet er minder toe. Whatsapp-buurtpreventie is een ware rage, particuliere beveiligers ‘waken over u en onze eigendommen’ en de politie staat onder druk om ‘boeven te vangen’. Het liefst beschermen mensen zich tegen elkaar, waarbij vooral de gevaarlijke – of gevaarlijk geachte – ander moet worden gedisciplineerd. Met een variatie op de sociale gevoelstemperatuur die het Sociaal en Cultureel Planbureau jaarlijks meet: ‘ik gedraag me prima; de hufters zijn de anderen’. Daarom ligt de nadruk in onze maatschappij tegenwoordig op controle, repressie en uitsluiting. Zo komt bijvoorbeeld ‘afgeschermd wonen’ ook in Nederland op. Het blijft discutabel wat een hek om het huis mensen precies oplevert. Uit empirisch onderzoek blijkt dat bewoners van *gated communities* zich niet veiliger zijn gaan voelen.¹ Integendeel, misschien valt de portier in slaap of glipt er een dief over de muur? Bovendien verliezen mensen hun vaardigheden om met onverwachte situaties om te gaan. Zij worden alleen maar angstiger. Natuurlijk bestaan er reële gevaren en vloeit er soms echt bloed. Tegelijk laten studies naar onveiligheidsgevoelens zien dat deze voor een flink deel samenhangen met (door de media gevoed) onbehagen over een onvoorspelbare toekomst, economische malaise, migratiestromen en morele onzekerheid.² Eenzijdig inzetten op beschermende controlemaatregelen heeft enkel vicieuze cirkels tot gevolg. Angst is als het krabben aan een korstje dat daardoor steeds erger gaat jeuken.

1 Geborgenheid

Dit roept de vraag op of veiligheid ook op een andere manier kan worden gedacht en gepraktiseerd. De Britse psychiater John Bowlby formuleerde in de loop van de vorige eeuw een hechtingstheorie op basis van observaties die hij deed naar delinquente jongeren en kinderen met sociaal-emotionele stoornissen.³ Hij definieerde hechting als een natuurlijke menselijke behoefte om in angstige ogenblikken de

- 1 S.M. Low (2001) *The edge and the center: gated communities and the discourse of urban fear. American Anthropologist*, 103(1), 45-58.
- 2 Zie voor zo’n brede interpretatie van onveiligheidsgevoelens bijvoorbeeld: R. Spithoven, G. de Graaf & H. Boutellier (2012) *Geen angst, maar onbehagen: resultaten van een Q-studie naar subjectieve sociale onveiligheid. Tijdschrift voor Veiligheid*, 11(3), 38-56.
- 3 J. Bowlby (2005 [1988]) *A secure base: parent-child attachment and healthy human development*. Londen: Routledge Classics.

geborgenheid van specifieke opvoeders, meestal ouders, te zoeken. Als opvoeders die behoefte beantwoorden door het bieden van liefde en troost, dan zal een kind zich veilig hechten en zal hij of zij later zelf tot duurzame affectieve relaties in staat zijn. Niet-veilig hechten kan aanleiding zijn tot leerproblemen, een negatief zelfbeeld en moeite hebben om vertrouwen in zichzelf en in medemensen te ontwikkelen.

Met zijn klassiek geworden observaties doet Bowlby een belangrijke ontdekking: in beginsel verlangen mensenkinderen niet naar bescherming tegen, maar naar bescherming door elkaar. Zijn inzicht leert ten minste twee dingen. Ten eerste gaat de huidige hang naar disciplineren, controle en repressie uit van een individualistisch mensbeeld: mensen zijn in onderlinge strijd verward en slaan elkaar in het ergste geval de hersens in. Er zijn dus wetten, contracten en veiligheidsbeambten nodig om de strijdende partijen te scheiden. Moge dit beeld voor een deel waar zijn, van nature – dat wil zeggen: binnen een gezonde ouder/kind-relatie – is veiligheid echter een sociaal goed dat verankerd ligt in geborgenheid (een term die in het Engels ook met *security* kan worden vertaald). Wie zich geborgen weet, voelt zich veilig, wat weer bijdraagt aan (zelf)vertrouwen en een optimistische levensinstelling.

Ten tweede kunnen beginselen van gehechtheid en geborgenheid naar een abstracter maatschappelijk niveau worden getild. Uiteraard staan burgers, anders dan ouders en hun kinderen, niet in een hiërarchische opvoedrelatie tot elkaar. Tevens zijn de meeste sociale verbanden zoals die daar zijn in wijken, winkelcentra, cafés en buurthuizen een stuk ‘losser’ georganiseerd. Niettemin dragen sensaties van ‘ergens thuis zijn’ positief bij aan gevoelens van veiligheid.⁴ Hierbij staan niet controle, repressie en uitsluiting, maar verbinding, vertrouwen en zorg centraal. Hoewel beide perspectieven nooit helemaal te scheiden te zijn, opent deze positieve kijk op veiligheid een heel ander beleidsdiscours met dito maatregelen dan thans dominant is.⁵ En dringt zo het besef door dat mensen die niet goed maatschappelijk zijn (aan)gehecht, de neiging hebben om ‘alles onder controle’ te willen houden.

2 Herstel

Veiligheid zoeken vanuit vertrouwen houdt onmiskenbaar een risico in. Het kan gebeuren dat die aardige buurman opeens zijn zelfbeheersing verliest als de nieuwe schutting te ver op zijn erf staat. Of erger: er wordt ingebroken, achter de voordeur barst huiselijk geweld los en spanningen tussen hangjongeren en buurtbewoners lopen snel op. Vertrouwen kan worden geschaad. Daarom blijven politie en justitie onmisbare overheidsorganisaties. Toch is een eenzijdige juridische

4 R. van Steden, M. van Vliet, T. Salman & H. Boutellier (2010) Gemeenschap als bron van positieve veiligheid: een conceptuele verkenning en aanzet tot empirisch onderzoek. *Tijdschrift voor Veiligheid*, 9(2), 31-47.

5 M. Schuilenburg, R. van Steden & B. Oude Breuil (red.) (2014) *Positive criminology: reflections on care, belonging and security*. Den Haag: Eleven. Zie ook het *Tijdschrift over Cultuur en Criminaliteit* (2016, nr. 3) over het thema ‘positieve veiligheid’.

benadering van (on)veiligheid te smal om problemen daadwerkelijk op te lossen of op zijn minst leefbaar te maken. Er moet eveneens aandacht uitgaan naar de sociale dimensies van veiligheid met oog voor geborgenheid en hechting binnen de context van een pluriforme samenleving. Jezelf met 'ons soort mensen' opsluiten achter een hek of blijven volharden in het eigen slachtofferschap heeft weinig zin.

Bemiddeling en – als dat lukt – herstel kan daders en slachtoffers bijeenbrengen, zodat gebroken relaties worden verzoend. Daders krijgen de kans zichzelf in te leven in het leed dat zij de ander hebben aangedaan en kunnen hun oprechte excuses aanbieden. Slachtoffers ervaren genoegdoening, misschien financieel maar vooral ook emotioneel: hun pijn wordt erkend, zij ontvangen begrip en steun. Sinds kort is bemiddeling in het strafrecht niet meer mogelijk.⁶ Ondanks hoopvolle resultaten en support vanuit rechters en het Openbaar Ministerie heeft de Minister van Veiligheid en Justitie een streep gezet door herstelbemiddeling in strafzaken. Momenteel wordt naarstig gezocht naar de benodigde € 1,5 miljoen (waar hebben we het over op de gehele justitiebegroting?), maar succes is allerminst verzekerd. Kortzichtigheid blijkt helaas weer eens koning in de politiek.⁷

6 'Einde aan bemiddeling in strafzaken' in *Trouw*, 28 oktober 2016.

7 Inmiddels is gebleken dat de door Van Stedenesignaleerde kortzichtige houding van de minister van Veiligheid en Justitie ook binnen het werkveld en het parlement slecht valt. Vanuit beide echelons wordt aangedrongen op herziening van de besluitvorming. Kortom, het debat wordt vervolgd, maar de uitkomst is vooralsnog onzeker. In het volgende nummer van dit tijdschrift zal verslag worden gedaan van de lopende ontwikkelingen.